

Sygn. akt III PSKP 43/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki

SSN Romuald Dalewski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. S.
przeciwko Izbie Administracji Skarbowej w Z.
o odprawę emerytalną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 kwietnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie Wielkopolskim
z dnia 11 maja 2021 r., sygn. akt VI Pa 12/21,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Gorzowie Wielkopolskim do ponownego
rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

J. S. domagała się zasądzenia na swoją rzecz od Izby Administracji Skarbowej
w Z. kwoty 33.243,42 zł wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę od dnia 1 września

2017 r. do dnia zapłaty, tytułem odprawy w związku z przejściem na emeryturę. Wskazała, że była zatrudniona: w okresie od 16 sierpnia 1993 r. do 28 lutego 2017 r. - w Izbie Celnej w R., a od 1 marca 2017 r. do 31 sierpnia 2017 r. - w Izbie Administracji Skarbowej w Z.. Jako pracownik, członek korpusu służby cywilnej wykonywała pracę radcy prawnego.

Pozwana Izba Administracji Skarbowej w Z. wniosła o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 18 stycznia 2021 r., Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim w pkt I zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 33.243,42 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 1 września 2017 r., do dnia zapłaty, tytułem odprawy emerytalnej, w pkt. II wyrokowi w punkcie pierwszym nadał rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 5.540,57 zł.

Sąd Rejonowy ustalił, że J. S. jako pracownik będący członkiem korpusu służby cywilnej wykonywała pracę radcy prawnego w okresach: od 16 sierpnia 1993 r. do 28 lutego 2017 r. - u poprzednika prawnego pozwanej, tj. w Izbie Celnej w R., a od 1 marca 2017 r. do 31 sierpnia 2017 r. - w pozwanej Izbie Administracji Skarbowej w Z.. Od 2009 r. powódka pozostaje również w zatrudnieniu, na część etatu, w Państwowej Inspekcji Sanitarnej. 31 sierpnia 2017 r., z mocy art. 170 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o krajowej Administracji Skarbowej ustał stosunek pracy łączący powódkę z pozwaną Izba Administracji Skarbowej w Z.. 31 sierpnia 2017 r. powódka otrzymała od pozwanej kwotę 13.629,71 zł tytułem świadczenia określonego w art. 170 ust. 4 ww. ustawy, tzw. odprawy likwidacyjnej, w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia za pracę. 13 grudnia 2017 r. powódka zwróciła się do pozwanej o wypłatę przedmiotowej odprawy, ale w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia za pracę. Pozwana odmówiła, wskazując, że powódka otrzymała odprawę w należnej wysokości, a odprawa sześciomiesięczna przysługiwałaby powódce jedynie na podstawie art. 94 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, regulującego zasady uzyskania odprawy emerytalnej. Aby uzyskać taką odprawę powódka musiałaby jednak złożyć stosowne dokumenty. W związku z odmową pozwanej powódka wszczęła postępowanie sądowe o roszczenie z tytułu odprawy tzw. likwidacyjnej w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia za pracę.

Sąd pierwszej instancji podniósł, że w myśl art. 170 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej stosunki pracy osób zatrudnionych w jednostkach KAS, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 2, 3 i 6 ustawy, o której mowa w art. 1, oraz stosunki służbowe osób pełniących służbę w jednostkach KAS, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1, 2, 3 i 6 ustawy, o której mowa w art. 1, wygasają z dniem 31 sierpnia 2017 r., jeżeli osoby te w terminie do dnia 31 maja 2017 r., nie otrzymają pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby. Wg ust. 4 w przypadku, o którym mowa w ust. 1, pracownikom oraz funkcjonariuszom przysługują świadczenia należne odpowiednio w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3. Zgodnie natomiast z ust. 4a przepisu ust. 4 nie stosuje się do pracowników oraz funkcjonariuszy, którzy nabyli prawo do odprawy przysługującej w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy. Stosunek pracy łączący powódkę J. S. z pozwaną Izbą Administracji Skarbowej w Z. z mocy art. 170 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy wygaś z dniem 31 sierpnia 2017 r. 1 marca 2009 r. powódka nabyła prawo do emerytury. Po 31 sierpnia 2017 r. nie podjęła już zatrudnienia w pozwanej Izbie Administracji Skarbowej w Z. i nie otrzymała odprawy emerytalnej.

Zdaniem Sądu Rejonowego sytuację prawną powódki w zakresie uprawnienia do przedmiotowego świadczenia regulował art. 170 ust. 4a ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej. Związek pomiędzy ustaniem stosunku pracy a przejściem na emeryturę może mieć m.in. charakter jedynie funkcjonalny, w ramach którego nabycie prawa do emerytury nie musi zbiegać się w czasie z ustaniem stosunku pracy. Ustawodawca nie wymaga bowiem, aby nabycie uprawnień emerytalnych następowało z uwagi na rozwiązanie stosunku pracy. Nabycie przez pracownika prawa do emerytury w trakcie zatrudnienia nie pozbawia go prawa do odprawy emerytalnej w momencie rozwiązania stosunku pracy. Pozwana nie kwestionowała również istnienia związku pomiędzy ustaniem stosunku pracy powódki a przejściem powódki na emeryturę.

Co do zarzutu przedawnienia Sąd Rejonowy podniósł, że roszczenie powódki o odprawę stało się wymagalne 31 sierpnia 2017 r., tj. z dniem ustania stosunku

pracy. 31 sierpnia 2020 r., a więc przed upływem 2 letniego okresu przedawnienia powódka złożyła drogą pocztową pozew przeciwko pozwanej o zapłatę odprawy emerytalnej.

Niezasadny jest także w ocenie Sądu Rejonowego zarzut częściowego spełnienia świadczenia. Pozwana 31 sierpnia 2017 r. uiściła na rzecz powódki odprawę pieniężną w wysokości 13.629,71 zł, ale z innego tytułu, tj. na podstawie art. 170 ust. 4 ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej, regulującego prawo do świadczenia w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej. Przedmiotowa odprawa jest odmiennym rodzajowo świadczeniem od odprawy emerytalnej, wypłacanym po spełnieniu innych warunków (ustaniu stosunku pracy w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej) niż odprawa emerytalna (przysługująca w związku z ustaniem stosunku pracy i przejściem na emeryturę).

Sąd Rejonowy podniósł, że w myśl art. 94 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o Służbie Cywilnej członkowi korpusu służby cywilnej, którego stosunek pracy ustał w związku z przejściem na rentę z tytułu niezdolności do pracy lub emeryturę, przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia, a jeżeli członek korpusu służby cywilnej przepracował co najmniej 20 lat w służbie cywilnej, jednorazowa odprawa przysługuje w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia. Przepis art. 94 ust. 1 ww. ustawy ani Kodeks pracy w art. 92¹ § 1 nie warunkują prawa do odprawy od złożenia przez pracownika w tym zakresie wniosku do pracodawcy. Obowiązek ustalenia ewentualnego prawa pracownika do odprawy emerytalnej spoczywa na pracodawcy. Powódka w chwili ustania stosunku pracy, tj. 31 sierpnia 2017 r., miała ukończone 60 lat. Pozwany pracodawca winien zatem ustalić, czy nie nabyła uprawnień emerytalnych i nie złożyła, bądź nie zamierza złożyć wniosku o przyznanie emerytury w związku z ustaniem stosunku pracy. Nie zasługują przy tym na uwzględnienie twierdzenia pozwanej, że nie miała świadomości o przyznaniu powódce emerytury. Zgodnie z art. 160 ust. 4 ustawy przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej izbę administracji skarbowej łączy się z, mającymi siedzibę w tym samym województwie, izbą celną i urzędem kontroli skarbowej. Wg ust. 5 izba administracji skarbowej wstępuje we wszelkie prawa i obowiązki łączonych jednostek, bez względu na

charakter stosunku prawnego, z którego te prawa i obowiązki wynikają. Pozwana Izba Administracji Skarbowej w Z. jest zatem następcą prawnym Izby Celnej w R., w której powódka do 28 lutego 2017 r. była zatrudniona. Do Izby Celnej w R. powódka składała natomiast wnioski o wydanie zaświadczeń o zatrudnieniu i wynagrodzeniu sporządzanych na drukach Zus-Rp7, dokumentujących wysokość wynagrodzeń pracownika w poszczególnych latach, niezbędnych do ustalenia przez zakład ubezpieczeń społecznych prawa do emerytury. Pozwana wiedziała zatem, że powódka co najmniej rozważała wystąpienie do organu rentowego z wnioskiem o emeryturę.

Zdaniem Sądu Rejonowego do dnia ustania stosunku pracy powódki winna zatem ustalić, czy powódka nie nabyła prawa do emerytury bądź nie nabędzie ich w związku z zakończeniem stosunku pracy. Okoliczność wypłaty przez pozwaną na rzecz powódki odprawy pieniężnej 31 sierpnia 2017 r. na podstawie art. 170 ust. 4 ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej nie ma dla sprawy istotnego znaczenia. Jest to bowiem innego rodzaju świadczenie niż odprawa emerytalna, a na pozwanej jako pracodawcy, w związku z ustaniem stosunku pracy powódki, ciążył obowiązek prawidłowego ustalenia służących powódce w związku z tym uprawnień. Nawet wcześniejsza wypłata przez pracodawcę na rzecz pracownika odprawy emerytalnej, ale dokonana niezgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, nie pozbawia pracownika prawa do tego świadczenia.

Na skutek apelacji pozwanej Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim wyrokiem z 11 maja 2021 r., oddalił jej apelację.

Sąd Okręgowy podniósł, że akceptuje i uznaje za własne zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji. Sąd Rejonowy przeprowadził postępowanie dowodowe zgodnie z wnioskami stron, dokonując trafnych ustaleń i wyjaśniając wszystkie istotne okoliczności mające wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Sąd drugiej instancji powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2019 r., III PZP 5/18, podniósł, że pracownikowi KAS, którego stosunek pracy wygaś na podstawie art. 170 ust. 1 ustawy PwKAS (tak jak powódce), przysługuje odprawa emerytalna wynikająca z regulacji ogólnej. W uzasadnieniu

uchwały Sąd Najwyższy podkreślił, że przepis ten jest tylko pozornie jasny i oczywisty, a trudność budzi m.in. interpretacja pojęcia „świadczeń” oraz wymóg „odpowiedniego” stosowania uchylonej ustawy o Służbie Celnej. Jednak wykładnia normy nie pozostawia wątpliwości, że nie było intencją prawodawcy stosowanie przepisów, które utraciły moc. Oznacza to, że funkcjonariuszom KAS przysługuje odprawa wynikająca z art. 250 ustawy, natomiast do pracowników KAS stosować należy ustawę o Służbie Celnej, która przewiduje 6 miesięczne świadczenie pieniężne, ale wyłącznie wobec pracowników zatrudnionych na podstawie mianowania (art. 73 ust. 1 w zw. z art. 3 ustawy o Służbie Celnej). Nie istnieje jednak szczególna regulacja odnosząca się do pracowników służby cywilnej zatrudnionych w oparciu o umowy o pracę, zatem zastosowanie mają ogóle przepisy kodeksu pracy (art. 63 i nast.) i inne przepisy prawa pracy, w tym przepisy regulujące zasady wypłacania odpraw pieniężnych w przypadku zwalniania pracowników. Przepisem takim jest art. 8 ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, który należy stosować także w odniesieniu do pracowników KAS, których stosunki pracy wygasły na podstawie art. 170 ust. 1 ustawy PwKAS.

Dalej Sąd Okręgowy podkreślił, że w wyroku z 22 stycznia 2020 r., Sąd Najwyższy w sprawie I PK 217/18 wskazał, że prawidłowa wykładnia art. 170 ust. 4 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1948) nakazuje, w zakresie przysługującej im odprawy z tytułu wygaśnięcia stosunku pracy na podstawie art. 170 ust. 1 tej ustawy, odpowiednio stosować do pracowników KAS (niebędących funkcjonariuszami ani urzędnikami Służby Cywilnej zatrudnionymi na podstawie mianowania), art. 8 ustawy o zwolnieniach grupowych na podstawie odesłania zawartego w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Cywilnej (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1799 ze zm.). Wobec braku szczególnych przepisów regulujących sytuację prawną członków korpusu służby cywilnej zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych Krajowej Administracji Skarbowej należy, zdaniem Sądu Najwyższego, uznać, że kwestie te, w tym także „świadczenia należne w związku z likwidacją urzędu”, regulują przepisy ustawy o służbie cywilnej. Stosowną regulację zawiera art. 73 ust. 1 ustawy o służbie cywilnej, zgodnie z którym

w razie rozwiązania stosunku pracy z urzędnikiem służby cywilnej w razie likwidacji urzędu (jeżeli nie jest możliwe przeniesienie), w okresie między ustaniem zatrudnienia w likwidowanym urzędzie a podjęciem pracy lub działalności gospodarczej urzędnikowi temu przysługuje świadczenie pieniężne ze środków budżetu państwa, przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, obliczane jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy, przy czym świadczenie to nie przysługuje urzędnikowi, który nabył prawo do emerytury. Trzeba jednak zauważyć, że przywołany przepis *expressis verbis* ogranicza krąg potencjalnych adresatów tego świadczenia wyłącznie do urzędników służby cywilnej, a zatem członków korpusu zatrudnionych wprawdzie w ramach stosunku pracy, ale na podstawie mianowania (art. 3 tej ustawy); nie ma zatem zastosowania do pracowników KAS zatrudnionych na podstawie umowy o pracę. Co więcej: w art. 170 ust. 5 ustawy wprowadzającej ustawodawca jednoznacznie wskazał, że do urzędników służby cywilnej, do których mają zastosowanie przepisy rozdziału 5 ustawy o służbie cywilnej (regulujące zmianę i ustanie stosunku pracy w służbie cywilnej), w ogóle nie stosuje się przepisów art. 170 ust. 1 i 4 ustawy wprowadzającej. Wyłączone jest zatem nie tylko stosowanie stanowiącego podstawę dochodzenia określonych świadczeń art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej, ale przede wszystkim regulującego „wygaśnięcie” stosunków pracy osób zatrudnionych w jednostkach KAS art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej. Ustawodawcy chodziło zatem nie tyle o wyłączenie prawa do świadczeń urzędników służby cywilnej, co raczej o wyłączenie możliwości wygaśnięcia ich stosunków pracy w trybie art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej, gdyż byłoby to sprzeczne z zasadą wzmoczonej stabilności zatrudnienia pracowników mianowanych (także zatrudnionych w służbie cywilnej). Wyłączenie to nie dotyczy pracowników służby cywilnej. W konsekwencji zestawiając ze sobą zakres podmiotowy art. 170 ust. 4 i 5 ustawy wprowadzającej - trzeba by uznać, że odnosząc się nie tylko do funkcjonariuszy, ale i do pracowników, a jednocześnie wyłączając z ich kręgu podgrupę mianowanych pracowników służby cywilnej, ustawodawca przewidział, że osobom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę w jednostkach organizacyjnych służby celnej, „przysługują” - z tytułu wygaśnięcia stosunku pracy na podstawie art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej - „świadczenia należne odpowiednio w związku z likwidacją urzędu”. Jak już jednak wskazano ani przepisy ustawy o Krajowej

Administracji Skarbowej, ani poprzedzającej jej ustawy o Służbie Celnej, ani wreszcie ustawy o służbie cywilnej nie przewidują dla pracowników służby cywilnej świadczeń w związku z likwidacją urzędu, do których odnosi się art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej. W związku z tym, należy odwołać się do art. 9 ust. 1 ustawy o służbie cywilnej, który stanowi, że w sprawach dotyczących stosunku pracy w służbie cywilnej, nieuregulowanych w ustawie, stosuje się przepisy Kodeksu pracy i inne przepisy prawa pracy. Wobec tego, w pierwszej kolejności należy odwołać się do przepisów Kodeksu pracy. W tym kontekście należałoby przywołać przede wszystkim art. 63 k.p. zgodnie z którym umowa o pracę wygasa w przypadkach określonych w Kodeksie oraz w przepisach szczególnych. Za przykład takiego przepisu szczególnego można z pewnością uznać art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej, który przewiduje przecież wygaśnięcie stosunków pracy.

Przepisy polskiej ustawy stanowią implementację dyrektywy Rady nr 98/59 z dnia 20 lipca 1998 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do zwolnień grupowych (Dz.U.UE.L. z 1998 r. Nr 225, str. 16), zatem dokonując wykładni przepisów polskiej ustawy, nie sposób pominąć odpowiednich przepisów wspomnianej dyrektywy. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości UE wskazano, że w świetle celu dyrektywy nr 98/59, która zmierza, jak wynika z jej motywu 2, w szczególności do zwiększenia stopnia ochrony pracowników w przypadku zwolnień grupowych, pojęć określających zakres stosowania rzeczony dyrektywy, w tym pojęcia „zwolnienia”, znajdującego się w jej art. 1 ust. 1 akapit pierwszy lit. a), nie można interpretować zawężająco. Także w piśmiennictwie, nawiązując do orzecznictwa TSUE odnoszącego się do specyficznej regulacji wygaśnięcia stosunku pracy z mocy prawa wskazywano, że „pod pojęciem „zwolnienia” we wszystkich wersjach dyrektywy trzeba rozumieć wszelkie przypadki ustania stosunku pracy, jakie miały miejsce wbrew woli zainteresowanego pracownika, a więc zarówno w następstwie jednostronnych czynności prawnych pracodawcy lub porozumień stron indywidualnych stosunków pracy, jak i w efekcie zdarzeń, z którymi przepisy prawa pracy łączą taki skutek prawny” (A. M. Świątkowski, Zwolnienia grupowe w świetle judykatury Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, PiZS 2014 nr 7, s. 13-25). Przy czym art. 1 ust. 2 lit. b dyrektywy nr 98/59 jednoznacznie stanowi, że nie ma ona zastosowania do pracowników

administracji publicznej lub instytucji prawa publicznego (lub, w przypadku gdy Państwa Członkowskie nie stosują tego pojęcia, do jednostek będących ich odpowiednikami). Należy jednak zauważyć, że polski ustawodawca, dokonując implementacji wspomnianej dyrektywy, przewidział, że zgodnie z art. 11 ustawy o zwolnieniach grupowych ustawy tej nie stosuje się do pracowników zatrudnionych na podstawie mianowania. Zatem przepisy ustawy o zwolnieniach grupowych nie przewidują wyłączenia spod jej zastosowania pracowników administracji publicznej (za wyjątkiem pracowników zatrudnionych na podstawie mianowania), w związku z czym należy przyjąć, że ustawodawca rozciągnął ochronę przewidzianą w omawianej ustawie także na pracowników administracji publicznej, do czego miał zresztą pełne prawo, pamiętać bowiem należy, że dyrektywa wprowadza minimalny standard ochrony, natomiast państwa członkowskie mogą zdecydować o wprowadzeniu do prawa krajowego szerszej ochrony, realizującej cel dyrektywy.

Sąd Okręgowy podniósł, że powódka była zatrudniona jako członek korpusu służby cywilnej. Jej stosunek pracy wygasł na podstawie art. 170 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. PwKAS. Mając na względzie cytowane wyżej orzecznictwo, powódce przysługiwało prawo do odprawy pieniężnej na podstawie art. 8 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracownika (Dz.U. z 2016 r., poz. 1474).

Sąd Odwoławczy podkreślił, że nie jest tak jak twierdzi pozwana, że na dzień 31 sierpnia 2017 r., pozwana nie miała żadnych możliwości by przyznać powódce odprawę emerytalną bo powódka nie wystąpiła o wypłatę tej odprawy. Zgodnie z art. 160 ust. 4 ustawy PwKAS izbę administracji skarbowej łączy się z mającymi siedzibę w tym samym województwie izbą celną i urzędem kontroli skarbowej. Izba administracji skarbowej wstępuje we wszelkie prawa i obowiązki łączonych jednostek, bez względu na charakter stosunku prawnego, z którego te prawa i obowiązki wynikają. Izba Administracji Skarbowej w Z. jest więc następcą prawnym Izby Celnej w R., w której powódka była zatrudniona do 28 lutego 2017 r. Powódka systematycznie składała do Izby Celnej w R. wnioski o zaświadczenia o zatrudnieniu na druku RP-7, dokumentujących wysokość wynagrodzeń powódki w poszczególnych latach, niezbędnych do ustalenia przez ZUS prawa do emerytury. Nie jest więc tak, że pozwana nie miała żadnej wiedzy o tym, że powódka co najmniej

rozważa wystąpienie do ZUS z wnioskiem o emeryturę zwłaszcza, że na dzień 31 sierpnia 2017 r., powódka miała ukończony 60 rok życia. Do dnia 31 sierpnia 2017 r., pozwana miała możliwość ustalenia, czy powódka nabyła już prawo do emerytury. Art. 94 ust. 1 ustawy PwKAS ani art. 92¹ § 1 nie warunkują prawa do odprawy przez złożenie prawa pracownika wniosku do pracodawcy, co słusznie zaznaczyła powódka. Obowiązek ustalenia ewentualnego prawa pracownika do odprawy emerytalnej spoczywa na pracodawcy. Pozwana w niniejszej sprawie miała pełne podstawy by na dzień 31 sierpnia 2017 r., dysponować wiedzą na temat uprawnienia powódki do odprawy emerytalnej, a więc twierdzenia przeciwne pozwanej, są bezpodstawne i nie zasługują na aprobatę Sądu II instancji.

W ocenie Sądu Okręgowego nie jest tak, że skoro pozwana wypłaciła powódce odprawę „likwidacyjną” na podstawie art. 170 ust. 4 ustawy PwKAS, to ewentualnie powódce przysługiwałoby prawo doswoistej „dopłaty” 3 miesięcznej odprawy emerytalnej, na podstawie art. 140 ust. 4a ustawy PwKAS. Skoro świadczenia z art. 170 ust. 4 i art. 170 ust. 4a to dwa różne rodzajowo świadczenia, to nie może być mowy o tym, aby jedno rodzajowe świadczenie uzupełnić drugim. Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do żądania wypłaty odprawy emerytalnej z art. 170 ust. 4a ustawy PwKAS i zdaniem Sądu drugiej instancji powódce przysługuje prawo do tejże odprawy, na podstawie art. 170 ust. 4a cytowanej ustawy. To zaś, że pozwana wypłaciła powódce inne świadczenie, w oparciu o art. 170 ust. 4 PwKAS, którego być może wypłacać nie powinna, pozostaje poza zakresem rozpoznania niniejszej sprawy. Gdyby pozwana należycie ustaliła i wypłaciła powódce odprawę emerytalną, to być może świadczenie z art. 170 ust. 4 ustawy PwKAS nie należałoby się powódce. Niemniej jednak, skoro przepisy art. 170 ust. 4 PwKAS i art. 170 ust. 4a PwKAS dotyczą dwóch różnych rodzajowo świadczeń, a niniejszy proces dotyczy świadczenia z art. 170 ust. 4a ustawy PwKAS, które to powódce przysługiwało, wypłacenie innego świadczenia, w oparciu o przepis art. 170 ust. 4 ustawy PwKAS.

Od wyroku Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wniosła pozwana Izba Administracji Skarbowej w Z.. Skarżąca zaskarżyła wyrok w całości i wniosła o uchylenie wyroku Sądu Rejonowego i wyroku Sądu Okręgowego i orzeczenie co do istoty sprawy oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa

procesowego, a także zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego. Ewentualnie skarżąca wniosła o uwzględnienie skargi, uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego oraz wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego. Skarżąca dalej wniosła o orzeczenie w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie o zwrocie spełnionego świadczenia i nakazanie powódce zwrotu na rzecz pozwanego spełnionego przez pozwanego świadczenia w kwocie należności głównej 16.622 zł, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie oraz kosztami zastępstwa procesowego za I instancję i kosztami procesu za instancję odwoławczą (art. 415 k.p.c.). Zaś w przypadku dopatrzenia się innych uchybień, wniosła o rozstrzygnięcie w tym zakresie.

W podstawach skargi kasacyjnej skarżąca zarzuciła naruszenie prawa materialnego tj. art. 170 ust. 4a w zw. z i art. 170 ust. 4 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisów wprowadzających ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (dalej - PwKAS) przez niewłaściwe zastosowanie w konsekwencji braku kompletnych ustaleń faktycznych odnoszących się do przesłanek norm prawa materialnego, jako że wyrok Sądu drugiej instancji nie zawiera rzeczywistych ustaleń normy prawnej zawartej w art. 170 ust. 4 i 4a PwKAS, podczas gdy przedmiotem niniejszej sprawy jest relacja odprawy emerytalnej i likwidacyjnej określona w przepisach ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. PwKAS oraz wynikający z art. 170 ust. 4a w zw. z art. 170 ust. 4 PwKAS ustawowy zakaz wypłacania świadczeń w przypadku zbiegu uprawnień do świadczeń pieniężnych w związku ze zwolnieniem z pracy oraz nabyciem prawa do emerytury, w związku z powyższym brak analizy obowiązku stosowania w niniejszej sprawie art. 170 ust. 4 PwKAS i nieuwzględniania przy ustalaniu wysokości zasądzonej zaskarżonym wyrokiem odprawy emerytalnej kwoty wypłaconej odprawy pieniężnej (trzymiesięcznej związanej z nieprzedstawieniem propozycji zatrudnienia) wobec ustawowego zakazu prawa do odprawy z dwóch tytułów jednocześnie, Sąd II instancji nie mógł prawidłowo zastosować normy prawa materialnego w postaci art. 170 ust. 4a i art. 170 ust. 4 PwKAS, co powoduje, że sąd II instancji naruszył prawo materialne i zaskarżony wyrok sądu II instancji nie może się ostać jako prawidłowy,

w sytuacji gdyby sąd II instancji nie dopuścił się ww. uchybienia i przeanalizował łącznie zasadność odprawy emerytalnej i likwidacyjnej, wówczas wydałby prawidłowy wyrok, uwzględniając apelację pozwanego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpatrywana w niniejszym postępowaniu skarga kasacyjna jest uzasadniona.

Przede wszystkim należy wskazać, iż zgodnie z art. 92¹ § 1 k.p., odprawa przysługuje pracownikowi spełniającemu warunki uprawniające do renty lub emerytury z tytułu ustania stosunku pracy w związku z przejściem na rentę lub emeryturę. Nabycie tego prawa zależy więc od: spełnienia przez pracownika warunków uprawniających do renty lub emerytury, ustania stosunku pracy i „przejścia na rentę albo emeryturę”, tj. zmiany statusu prawnego pracownika z pracownika na osobę pobierającą określone świadczenie oraz związku między ustaniem stosunku pracy a przejściem pracownika na rentę lub emeryturę (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2000 r., III ZP 18/99, OSNAPiUS 2000 nr 24, poz. 888). Z mocy art. 92¹ § 1 k.p., pracownikowi spełniającemu warunki uprawniające do emerytury, którego stosunek pracy ustał w związku z przejściem na emeryturę, przysługuje odprawa pieniężna w wysokości jednomiesięcznego wynagrodzenia. W myśl § 2 powołanego artykułu, pracownik, który otrzymał odprawę, nie może ponownie nabyć do niej prawa. Art. 92¹ k.p. posługuje się pojęciem związku ustania stosunku pracy z przejściem na emeryturę. Zwrot „ustanie stosunku pracy wobec przejścia na emeryturę” nie może być zatem rozumiany jako równoznaczny ze zwrotem „ustanie stosunku pracy w związku z przejściem na emeryturę”. Związek między ustaniem stosunku pracy a przejściem na emeryturę w rozumieniu art. 92¹ § 1 k.p. jest ujmowany szeroko w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Podkreśla się w nim, że ustanie stosunku pracy w związku z przejściem na emeryturę lub rentę nie jest tym samym, czym rozwiązanie stosunku pracy z powodu przejścia na emeryturę lub rentę. Przyznanie świadczenia emerytalnego nie musi wobec tego stanowić przyczyny rozwiązania stosunku pracy (por. wyrok z dnia 8 grudnia 2015 r., I PK 345/14, LEX nr 2020481 i szeroko powołane tam orzecznictwo). Ugruntowany jest

także pogląd, że przejściem na emeryturę w rozumieniu art. 92¹ § 1 k.p. jest zmiana statusu pracownika lub pracownika - emeryta na status wyłącznie emeryta. Następuje ono zawsze i tylko przez ustanie stosunku pracy. Dopóki bowiem trwa stosunek pracy osoba posiadające ustalone prawo do emerytury lub pobierająca to świadczenie nie przestaje być pracownikiem. Zmiana statusu prawnego pracownika, również pracownika posiadającego równocześnie niejako podwójny status (pracownika i emeryta), wyraża się w tym, że traci on ten status i staje się emerytem, co jest następstwem ustania jego stosunku pracy pozostającego w związku z przejściem na emeryturę. W tym znaczeniu kilkukrotne przejście pracownika na emeryturę nie jest wykluczone. Dla tak rozumianego przejścia na emeryturę pozostaje bez znaczenia okoliczność nabycia uprawnień do emerytury przed nawiązaniem stosunku pracy, chyba że pracownik już wcześniej skorzystał z uprawnień do takiej odprawy. Unormowanie ustanowione w art. 92¹ § 2 k.p. oznacza bowiem, że pracownik, który otrzymał odprawę emerytalną wskutek ustania stosunku pracy w związku z przejściem na emeryturę, nie może ponownie nabyć do niej prawa przechodząc na emeryturę po rozwiązaniu kolejnego stosunku pracy (por. wyroki: z dnia 2 marca 2010 r., II PK 239/09, LEX nr 585781; z dnia 2 października 2013 r., II PK 14/13, Monitor Prawa Pracy 2014 nr 2, s. 88-91 oraz z dnia 9 grudnia 2015 r., I PK 1/15, LEX nr 1959540 i szeroko przywołane tam wcześniejsze orzecznictwo). Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy należałoby stwierdzić, iż powódka, która w chwili ustania stosunku pracy (31 sierpnia 2017r.) miała ukończone 60 lat i nie korzystała wcześniej z uprawnień do odprawy emerytalnej nabyła prawo do żądanego świadczenia.

Problem prawny, jaki pojawił się w niniejszej sprawie, dotyczy jednak w istocie wykładni art. 170 ust. 4 i ust. 4a ustawy z 16 listopada 2016r (Dz.U. z 2016 r., poz. 1948) przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (dalej p.w. KAS). Przepisy te przewidują, że w przypadku, o którym mowa w ust. 1 (który przewiduje wygaśnięcie stosunków pracy oraz stosunków służbowych w wyniku nieotrzymania pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby albo też złożenia przez pracownika czy też funkcjonariusza oświadczenia o odmowie przyjęcia propozycji zatrudnienia albo pełnienia służby), pracownikom oraz funkcjonariuszom przysługują świadczenia należne odpowiednio

w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3 (chodzi tu o ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej). W takim przypadku stosuje się przepisy Kodeksu pracy i inne przepisy prawa pracy. Wobec tego, w pierwszej kolejności należy odwołać się do przepisów Kodeksu pracy. W tym kontekście należałoby przywołać przede wszystkim art. 63 k.p., zgodnie z którym umowa o pracę wygasa w przypadkach określonych w Kodeksie oraz w przepisach szczególnych (co do stosowania przepisów k.p. w odniesieniu do ustania stosunków pracy z pracownikami służby cywilnej por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2016 r., III PK 144/15). Za przykład takiego przepisu szczególnego można z pewnością uznać art. 170 ust. 1 p.w. KAS, który przewiduje przecież wygaśnięcie stosunków pracy. W związku z tym, można uznać, że przyznawanie pracownikom administracji publicznej, nieposiadającym statusu funkcjonariusza, zatrudnionym na innej podstawie niż mianowanie, odprawy z tytułu wygaśnięcia ich stosunku pracy, na takich samych zasadach, jak odprawa należna pracownikom z tytułu rozwiązania umowy o pracę z przyczyn niedotyczących pracowników stanowi pewną utrwaloną praktykę legislacyjną, co dodatkowo pozwala utwierdzić się w przekonaniu, że właśnie odprawę z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn niedotyczących pracowników miał na myśli ustawodawca, przyznając w art. 170 ust. 4 p.w. KAS pracownikom odpowiednio prawo do świadczeń należnych w związku z likwidacją urzędu.

Z brzmienia natomiast art. 170 ust. 4a wynika, że przepisu ust. 4 nie stosuje się do pracowników oraz funkcjonariuszy, którzy nabyli prawo do odprawy przysługującej w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy. W tym kontekście zasadnym wydaje się stanowisko strony pozwanej, iż konieczna jest analiza relacji odprawy emerytalnej i odprawy związanej z wygaśnięciem stosunku pracy. Literalna wykładnia powołanych wyżej przepisów prowadzi bowiem do wniosku, że w przypadku zbiegu uprawnień do świadczeń pieniężnych w związku z wygaśnięciem stosunku pracy na podstawie art. 170 ust. 1 ustawy z 16 listopada 2016r (Dz.U. z 2016 r., poz. 1948) przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej, przysługuje tylko jedno świadczenie - w tym przypadku odprawa emerytalna. Pracownik nie może natomiast otrzymać

odpraw z dwóch tytułów równocześnie. Jak wynika z ustalonego stanu faktycznego, powódka otrzymała od pozwanej odprawę w związku z wygaśnięciem stosunku pracy i brakiem wniosku (informacji) o wypłatę odprawy emerytalnej w związku z przejściem na emeryturę. W tym miejscu należy zgodzić się ze stroną pozwaną, że osiągnięcie przez pracownika wieku emerytalnego nie obliguje go do zaprzestania świadczenia pracy jak również spełnienie wymogów do przyznania prawa do emerytury nie wyklucza możliwości dalszej pracy zawodowej i pobrania odprawy emerytalnej w dowolnym czasie. W polskim prawie obowiązuje bowiem zasada ogólna, że rozwiązanie stosunku pracy przez pracodawcę tylko ze względu na osiągnięcie przez pracownika wieku emerytalnego stanowi dyskryminację ze względu na wiek, zakazaną przez art. 1 dyrektywy 2000/78 i art. 18^{3a} § 1 k.p.

Jeżeli zatem roszczenie o odprawę emerytalną zostało zgłoszone po ustaniu stosunku pracy, na podstawie art. 170 ust. 1 ustawy z 16 listopada 2016r (Dz.U. z 2016 r., poz. 1948) przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej, a powódka pobrała już odprawę wynikającą z art. 170 ust. 4 tej ustawy, to sąd obowiązany był ocenić to żądanie również w świetle art. 170 ust. 4a. Sąd drugiej instancji nie rozważył żądania powódki w takim kontekście prawnym i bez wyjaśnienia związku oraz wzajemnego stosunku omawianych wyżej przepisów przyjął, że świadczenie takie powódce przysługuje. Sąd drugiej instancji rozpoznając sprawę ponownie uwzględni zatem powyższe rozważania i w świetle przyjętej w orzecznictwie Sądu Najwyższego wykładni ponownie rozpozna apelację pozwanej, biorąc pod uwagę konieczność analizy relacji odprawy emerytalnej (przy braku wniosku o jej wypłatę) i odprawy związanej z wygaśnięciem stosunku pracy.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji, zgodnie z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. O kosztach orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

(r.g.)